

Z historie Stromovky
Z historie Stromovky

Právě teď ops., 3. června 2021

Královská obora vznikla ve 13. století z popudu Přemysla Otakara II.. Byla určena k chovu a lovu honební zvěře. V roce 1319 zde uspořádal Jan Lucemburský nepříliš úspěšný rytířský turnaj. V roce 1401 vybili v oboře vysokou Míšňané táhnoucí proti Váslavu IV. O pár let později rozbořili oborní zeď husité a zvěř se rozutekla. Od husitských dob byla obora o svátku sv. Gotharda zpřístupňována veřejnosti.

K významné obnově obory došlo až za Vladislava Jagelonského. V horní části areálu byl v té době vystavěn zámek lovčího. V původní podobě z něho zbyla pouze věž. Ostatní budovy byly později přestavovány, dnešní novogotický vzhled mají z 19. století. V roce 1823 byly západně od zámku postaveny dnes již nesloužící skleníky. Později byl před nimi vysazen jinan (ginkgo), kterému v TV pořadu o památných stromech naměřil pan Munzar na obvodu 336 cm.

Habsburský císař Ferdinand I. oboru rozšířil a v zadní části založil štěpnici. Lesní porost byl obohacen dřevinami ze Šárky. Celý areál nechal císař spojit přímou cestou s Hradem. Po stranách ji lemovaly lípy (po sto letech je nahradily kaštiny). Ke konci své vlády nechal Ferdinand I. založit v oboře velký rybník, určený k napájení zvěře. Vodu do něho přiváděl z dolní Vltavy ručně poháněný mechanismus sestrojený novoměstským mlynářem Vamberou. Seznam zvěře byl poté obohacen o černou a daňky a dočasně i o zubry a snad i soby. Za Maxmiliána II. se u vodní plochy máchali divoké husy a kachny.

Rudolf II. rybník rozšířil a začal jej plnit vodou z horního toku Vltavy, přiváděnou přes kilometr dlouhou štolou, vykutanou pod letenským masivem kutnohorskými havíři. V rybníku se pěstovaly ryby a po jeho hladině se pluly bílé labutě. Za hrází byla založena bažantnice. Plocha obory se rozšířila jak směrem východním tak směrem západním. Holé partie rozšířeného hvozdu byly doplněny stromky z Křivoklátska. Na západním konci areálu odkoupil Rudolf II. mlýn a rozšířil jej o sklárnu, brusírnu drahokamů a vodárnu. V blízkém pískovcovém kopci nechal vyhloubit umělou jeskyni – grottu.

V době třicetileté války řádili v oboře žoldáci obou stran. Ve druhé polovině 17. století se jim na několika honech snažil přiblížit rakouský císař Leopold I.. Před koncem století zněly na počátku a na konci lovů nové hudební nástroje – lesní rohy. V roce 1702 zde Josef I. štal medvěda, dovezeného předtím ze Šumavy. O dvacet let později střílel Karel VI. oborní daňky přímo z kočáru. Prý to byla nuda - tou dobou jich totiž bylo v oboře přes 500 a připomínali pasoucí se dobytek. Vždyť se také na zimu dopravovalo do obory okolo dvou set fůr sena, téměř padesát jich bylo ze Zbraslavi. V roce 1723 sledovala u rybníka střelbu na divoké husy a kachny Karlova dcera, tehdy šestiletá Marie Terezie. V 19. století se parkovým areálem rád procházel František I. zvaný Dobrotivý.

V roce 1689 byl uprostřed jezera navršen umělý ostrov, který byl osázen duby – dnes je nazýván dubovým pahorkem. O rok později byla na ostrůvku postavena osmiboká besídka a k ní zamířil dřevěný most dlouhý asi 180 m (300 pražských loktů) a široký 2,5 m. (V r. 1742 besídka ještě stojí, most již dokumenty nezmiňují.) Na jižním břehu jezera byl souběžně (1689-1691) vystavěn dolní zámek (lusthauz). O sto let později byl přestavěn na zahradní restauraci. Roku 1882 si restauraci pronajal Václav Šlechta. V roce 1979 objekt vyhořel. V roce 2021 byla dokončena jeho obnova.

Roku 1732 byla hráz zpevněna na přední straně kamenem. Obvod vodní plochy v té době již lemuje trojnásobné stromořadí. Po nástupu Marie Terezie na habsburský trůn probíhá válka o dědictví rakouské. Na jejím počátku došlo k události velmi neradostné i pro oboru, bavorsko-sasko- francouzské okupaci Prahy. V roce 1742 totiž Francouzi, v době, kdy již zůstali ve městě sami, obklíčeni rakouskou armádou, oboru prakticky celou vykáceli. Zůstaly jenom duby rostoucí na pahorku uprostřed rybníka a část lipové aleje jdoucí podél rybníka. Stejně neblaze dopadla téměř sto let stará kaštanová alej vedoucí k Hradu. V roce 1744 byla

rozbořena oborní zeď znovu - měšťany pražských měst na příkaz pruského Bedřicha II., který tehdy Prahu po několik neděl okupoval. Od této doby se daňci, jeleni a jiná zvěř do obory již nikdy nevrátili, i když samotná zeď byla obnovena ještě jednou, v roce 1751.

Na konci 18. století byl park otevírán veřejnosti i při různých slavnostech a podívaných. Například na konci osmdesátých let zde Pražané sledovali první vzlety balónů bez posádky a na počátku let devadesátých se zde dvakrát vznesl francouzský balónový aviatik Blanchard, pokořitel kanálu La Manche. Na konci léta roku 1792 byl v Praze korunován za českého krále František I. V rámci probíhajících obřadů se v oboře konala lidová slavnost - dožínky. Každý kraj zde předvedl své zvyklosti a tance. V roce 1817 předvedl v areálu Josef Božek parní stroj umístěný na lodi. V tomto roce se zde také poprvé rozzářil ohňostroj. V roce 1835 byly na dně bývalého rybníka poprvé v českých zemích uspořádány dostihy. V roce 1875 soupeřili v alejích obíhajících rybník klusáci táhnoucí jezdecké sulky a pražští fiakristé se svými spřeženími.

Velký rybník byl natrvalo vypuštěn na počátku 19. století. Z jeho dna se stala pole. V roce 1804 byla ohrada obory i štěpnice zbořena a areál byl dekretem Františka I. natrvalo otevřen veřejnosti - zasloužil se o to hrabě J. R. Chotek. Od 19. století nazývají Pražané oboru Stromovkou.

Od roku 1809 spravoval a zkrášloval park přes dvacet let zahradník Josef Fuchs. Na počátku služby nakreslil první návrh na celkovou úpravu areálu. Podle něho pak založil travnaté plochy, březový hájek a květinové záhony s růžemi, hortenziemi a tulipány. Z vlašských topolů a lip vysázel nové aleje a kruhové rondely. Existující lesíky zpestřil více než sto dřevinami dovezenými z Berounska. Šlo o 3 vzrostlé lípy (ty byly nejdražší), babyky, topoly bílé, buky, jasany, javory, osiky, smrky, hlohy, tisy (byly nejlevnější) a černé bezy (zdarma). Za jeho éry bylo v parku vysazeno několik Weymouthských borovic (vejmutovek) pocházejících ze Severní Ameriky a stálezelené vavříny. Vlhčí místa byla pokryta 13 druhy vrb, mezi nimiž byla i převislá vrba babylónská. V zadní části areálu byla během dvou let pomocí 2000 stromků dovezených z Poděbradska obnovena ovocná štěpnice.

Od roku 1832 až do roku 1881 byl hlavním zahradníkem Stromovky široce aktivní Jiří Braul. Na počátku své služby rozšířil počet teplomilných rostlin ve skleníku, vynášených v letních měsících na čerstvý vzduch, na skutečnou botanickou sbírku. V roce 1867 ji doplnil trsy ananasů a fíkovníky. V roce 1835 vyhotovil Braul první soupis rostlin rostoucích v parku. Byl německo-latinský, vytištěný měl 38 stránek a vydán byl ve 200 exemplářích. Mezi květinami jsou jmenovány azalky, kamélie, chryzantémy, jiriny a lilie. Výčet stromů začíná Acery (javory) a končí cizokrajným Zizyphusem (cicimkem). Rozšířený seznam vyšel tiskem v roce 1844. Pozdější soupisy vegetace vyhotovoval Braul už pouze ručně. V roce 1847 byl pod jeho vedením narýsován nový plán parku. Třikrát obdržel Braul dodávku semen, květin a stromků až z Hamburku. Pokud jde o stromy, šlo především o jehličnany: vejmutovky, pamodřiny, jedle, jedlovce (tsugy), cypřišky, modřiny, smrky, zeravy (túje), atd. Jména listnáčů znějí často obyčejně (např. duby, javory, topoly a vrby), vždy šlo ale o cizokrajné druhy. V roce 1855 splatil oborní dluh šáreckému údolí, když tamnímu zahradníkovi dodal pytle jasanových semen. O rok později předal promenádě na novoměstských šancích desítky v oboře vypěstovaných keřovitých stromků křídlatce trojlistého. Stromové aleje rozšířil i na dno již neexistujícího rybníka. Ve stejné době založil mezi dubovým pahorkem a dolním lusthausem okrasný sad, složený z 270 vysokokmenných růží a 50 šeríků. Mimo jiné také dohlížel na stavbu silničního mostu, vedoucího nad odpadním potokem a spojujícího hráz velkého rybníka se strání pod horním zámkem.

Několikrát musel Braul čelit různým pohromám. Občas zaburácely nad areálem vichřice, které nejen ulamovaly ze stromů větve, ale někdy byly tak prudké, že vyvracely i

kmeny. Ve velmi suchém létě r. 1857 uschly v parku všechny jedle. Třikrát napadly všechny duby bourcové housenky. Jedinou ochranou proti škůdcům byl jejich sběr. Občas bylo nutno řádně probrat bujně rostoucí topoly a akáty. Ke katastrofálním povodním došlo za jeho éry dvakrát, nejprve v roce 1845 a podruhé v roce 1875. V letech 1845 a 1867 byl park znehodnocen dvěma trasami železnice: Praha-Drážďany a Buštěhradskou drahou.

V roce 1881 vystřídal téměř osmdesátiletého Braula, který odešel na opravdu zasloužený odpočinek, zahradník Karel Rozínek. Za něho dostal park základní tvář. Mezi jeho první úkoly patřilo řízení prací spojených s vyhloubením a založením nové, menší a nehluboké vodní nádrže a s rozšířením vozovky před dolním zámkem. Tato druhá akce znamenala zmenšení plochy, dá se říci nevýznamné, již neexistujícího rybníka navezením 21.000 m³ hlíny. Na náspu byla založena promenáda s květinovými záhony. Tunel vedoucí pod náspem dostal současnou podobu.

Roku 1889 byla východní část Stromovky zabrána pro Výstaviště. Mezi nemnoha, kteří proti tomu tehdy protestovali, byl i Jan Neruda. Parkovou úpravu plochy Výstaviště pro Jubilejní výstavu konanou zde v roce 1891 i pro léta budoucí navrhl známý zahradní architekt František Thomayer. Součástí výstavních aktivit byla také Křížíkova elektrická dráha, která začínala u novorenesanční vily na Letné (dnešní restaurace), vedla napříč Letnou a zpočátku končila u horní brány obory. Později byla prodloužena až do parku. Na jejím konci byla nedávno postavena restaurace Vozovna.

Jihozápadní kout Stromovky odkoupil za 1. republiky bankéř Petschka a vystavěl si zde vilu. Po druhé světové válce sloužila sovětskému, nyní ruskému zastupitelstvu. Plocha ambasády byla rozšířena až k příkopu Buštěhradské dráhy.

V roce 1960 zahájilo svou pravidelnou činnost Planetárium. Jeho kopule o průměru 23,5 m je jednou z největších na světě a nad sálem se klene do výšky 15 m. Projekční plocha měří 843 m². Najdeme v ní stálou astronomickou expozici, jejíž součástí je model černé díry nebo simulátory jízdy po povrchu Marsu a Měsíce. Probíhají zde pořady zaměřené na nejrůznější oblasti astronomie a kosmonautiky

V posledních letech dochází k intenzivní obnově celého parku. Byly vyhloubeny nové rybníky, upraveny cesty a schodiště, byla založena nová odpočinková místa. Proběhla renovace Šlechtovy restaurace. Na mnoha plochách bylo zasazeno mnoho dřevin různých druhů.

Stromovkou prošlo od doby jejího založení mnoho povodní. O 21 z nich jsou zmínky v kronikách, roky u největších z nich jsou vytištěny tučně: **1272** (stržen dřevěný most), **1342** (stržen most Juditin), 1359 a 1367 a 1370 a 1373 a 1374, **1432** (Karlův most protržen), **1501** (smeteny Sovovy mlýny), 1612 a 1613 a 1655, **1784** (Karlův most poškozen), **1845**, 1862 a 1872 a 1876, **1890** (povodeň protrhla Karlův most a na Výstavišti zbořila 2 pilíře nedostavěného Průmyslového paláce), 1940 a 1954 (pomohla právě dostavěná Slapská přehrada), **2002** (částečné poškození vegetace, rekonstrukce parku stále probíhá) a 2013 (poškozena část před železniční tratí Praha-Děčín).

Sepsáno podle knihy Královská obora od Ant. Novotného a dalších zdrojů.

sepsal kpi, červen 2005, úpravy květen 2021